

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

*INFORMACIJSKO
OPISMEŃJEVANJE*

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

INFORMACIJSKO OPISMEŃENJEVANJE

Nacionalni kurikularni svet
Področna kurikularna komisija za osnovno šolo
Predmetna kurikularna komisija za
šolske knjižnice

Učni načrt za izbirni predmet

INFORMACIJSKO OPISMENJEVANJE

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA ŠOLSKE KNJIŽNICE
dr. **Jože Urbanija**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, predsednik
Franceska Žumer, OŠ Poljane, Ljubljana, strokovna tajnica
Zdenka Sušec, OŠ Dobrova
Majda Steinbuch, Zavod RS za šolstvo
Tilka Jamnik, Knjižnica Otona Župančiča, Ljubljana
Avtorici besedila **Zdenka Sušec**, **Franceska Žumer**

Izdala in založila **Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo**

Za ministrstvo dr. **Lucija Čok**

Za zavod **Metka Zevnik**

Uredili **Nika Schlamberger**, **Zvonka Labernik**

Jezikovni pregled **Tatjana Rihar Rešičič**, **Andrej Koritnik**, **Nina Žitko**

Oblikovanje **TANDAR**

Prelom **BS Jabolko**

Tisk **Tiskarna Ljubljana, d.d.**

Prvi natis

Ljubljana, 2001

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1: 02

SUŠEC, Zdenka

Učni načrt. Izbirni predmet : program osnovnošolskega izobraževanja.
Informacijsko opismenjevanje / [avtorici besedila Zdenka Sušec,
Franceska Žumer]. – 1. natis. – Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo,
znanost in šport : Zavod RS za šolstvo, 2001

ISBN 961-234-319-5 (Zavod Republike Slovenije za šolstvo)

1. Gl. stv. nasl. 2. Žumer, Franceska

111992064

Sprejeto na 25. seji Področne kurikularne komisije za osnovno šolo, dne 15. 12. 1998

Sprejeto na 27. seji Nacionalnega kurikularnega sveta, dne 8. 4. 1999

K a z a l o

1 OPREDELITEV PREDMETA.....	5
2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA.....	7
3 OPERATIVNI CILJI PREDMETA	8
3.1 Knjižnica kot informacijsko središče	8
3.2 Periodika kot vir informacij	8
3.3 Zbirka podatkov	9
3.4 Lokacije informacij	9
3.5 Bibliografije.....	10
3.6 Informacijski viri pri projektnem in raziskovalnem delu	10
4 SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA.....	11
5 KATALOG ZNANJA: TEMELJNI STANDARDI ZNANJA	12

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the right side of the page.

1 OPREDELITEV PREDMETA

Izbirni predmet informacijsko opismenjevanje se izvaja kot enoletni program v tretjem triletju devetletne osnovne šole. Svetujemo, da ga učenec izbere v devetem razredu osnovne šole, saj izbirni predmet predstavlja nadaljevanje, poglobljanje in nadgradnjo ciljev ter vsebin knjižničnih informacijskih znanj, ki se izvajajo kot medpredmetno področje in jih izvajata skupaj knjižničar, strokovnjak na bibliotekarskem področju, ter učitelj drugega predmeta. Ta izbirni predmet pa izvaja knjižničar sam. Vsebine in cilji knjižničnih informacijskih znanj usposabljaajo učence za potrebe splošnega iskanja, analiz, sintezo in uporabe informacij. Izbirni predmet informacijsko opismenjevanje pa razvija kognitivne strategije za pridobitev, analizo, selekcijo, sintezo, vrednotenje in ustvarjalno rabo ter predstavitev informacij na vseh ravneh in področjih. Učenci se tako učijo reševati probleme na vseh ravneh, od zavedanja problema do analiziranja informacijske potrebe, oblikovanja vprašanj, prek določitve lokacije informacij, uporabe, komuniciranja in vrednotenja. Izvajanje izbirnega predmeta se zato lahko prenese iz šolske knjižnice v druge specializirane informacijske in bibliotekarske centre s specializiranimi zbirkami podatkov, muzeje in arhive. Zaradi interdisciplinarne povezanosti s specializiranimi institucijami in zaradi poglobljenega pristopa so vsebine informacijskega opismenjevanja nepogrešljive pri raziskovalnem delu učencev, kjer je proces reševanja informacijskega problema odvisen od natančnosti postavitve iskalne zahteve v specialno izbranih zbirkah podatkov.

Informacijsko opismenjevanje zajema vse elemente informacijske pismenosti s poudarkom na uporabi specializiranih podatkovnih zbirk in z njihovo pomočjo dosegljivih informacij. Informacijska pismenost je sposobnost pridobiti, vrednotiti in uporabiti informacije iz različnih virov. Je razširjen koncept tradicionalne pismenosti, ker se veže na uporabo kateregakoli sistema znakov in vključuje razumevanje ter ustvarjalno rabo informacij, posredovanih tudi s sodobno tehnologijo, sodobnimi računalniškimi in komunikacijskimi viri.

VSEBINA PREDMETA

1. Knjižnica kot informacijsko središče

Posamezne knjižnice in njihova ureditev.

Kaj so knjižnične zbirke?

Razvrstitev knjižničnega gradiva v knjižnici.

2. Periodika kot vir informacij

Vrste periodičnega tiska (podobnosti, razlike).

Lokacija periodike v knjižnici.

Od klasične do elektronske periodike.

Lokalna, nacionalna in mednarodna periodika.

Periodika glede na gostoto izhajanja.

Različne vrste namembnosti izhajanja periodike.

Kazalo.

Članek.

Informacije v periodiki.

3. Zbirke podatkov

Kaj je zbirka podatkov.

Zbirke podatkov na različnih medijih.

On-line dostop do zbirke podatkov.

Bibliografske in nebibliografske zbirke podatkov (primerjava, razlike).

Možnosti pridobivanja informacij iz bibliografskih in nebibliografskih zbirk podatkov.

Iskalna zahteva.

Navskrižna iskalna zahteva.

4. Lokacije informacij

Kaj je informacija.

Lokacije informacij – možnost tekočega informiranja o publikacijah, lokacije kot vir informacij, tekoče seznanjanje z novostmi.

Orientacija v knjižnicah in drugih specializiranih informacijskih službah.

Pridobivanje informacij.

5. Bibliografije

Bibliografija kot vir informacij.

Vrste bibliografij po obliki, namembnosti in vsebini.

Uporaba bibliografij.

6. Informacijski viri pri projektne in raziskovalnem delu

Različni informacijski viri kot viri informacij.

Primarni in sekundarni informacijski viri.

Uporaba informacijskih virov.

Relevantne informacije.

Avtorske pravice.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

- Razvijanje spretnosti za vseživljenjsko in samostojno učenje, aktivno in racionalno pridobivanje kakovostnega znanja, širjenje kulturne razgledanosti, oblikovanje estetskih, etičnih in moralnih vrednot.
- Razvijanje sposobnosti za branje, pisanje, poslušanje, govor, opazovanje in risanje.
- Razvijanje kognitivnih strategij za selekcijo, pridobitev, analizo, sintezo, vrednotenje in ustvarjalno rabo ter predstavitev informacij na vseh ravneh in področjih.
- Razvijanje sposobnosti za učinkovito reševanje problemov, od zavedanja problema do analiziranja informacijske potrebe, oblikovanje vprašanj, prek določitve lokacije informacij, izbora informacij, njihove uporabe do komuniciranja in vrednotenja.
- Sistematično uvajanje postopkov poizvedovanja in raziskovanja za samostojno učenje.
- Poznavanje možnosti tekočega informiranja o publikacijah in lokacijah kot virih informacij.
- Opredelitev iskalne strategije in razumevanje izbora iskanja.
- Poznavanje vrste bibliografskih virov po obliki, namembnosti in vsebini ter njihove bibliografske strukture.
- Razvijanje navade za uporabo knjižnice za vseživljenjsko učenje in ustvarjalno preživljanje prostega časa.
- Razumevanje spreminjanja znanja in tehnologije ter kritična raba medijev.

3 OPERATIVNI CILJI PREDMETA

3.1 Knjižnica kot informacijsko središče

Operativni cilji	Pojmi	Standardi znanja
Učenec: • spozna namembnost različnih vrst knjižnic in njihovih knjižničnih zbirk • našteje različne vrste knjižnic • spozna ureditev knjižničnega gradiva • uči se iskanja gradiva po posameznih knjižničnih zbirkah • uči se iskanja gradiva na določeno temo	• knjižnična zbirka	Učenec: • zna opisati pomen knjižnic in knjižničnih zbirk • navede nekaj najpomembnejših knjižnic v Sloveniji • razume razvrstitev knjižničnega gradiva v knjižnici • zna samostojno poiskati gradivo na določeno temo

3.2 Periodika kot vir informacij

Operativni cilji	Pojmi	Standardi znanja
Učenec: • spozna vrste periodičnih publikacij in ugotavlja podobnosti ter razlike • seznanen se z lokacijo periodičnih publikacij v knjižnici • seznanen se s periodičnimi publikacijami glede na gostoto izhajanja • spozna razliko med klasično in elektronsko obliko periodičnih publikacij • ob posameznih primerih se seznanen z lokalnimi, nacionalnimi in mednarodnimi periodičnimi publikacijami • uči se uporabljati kazalo za iskanje informacij, tako da najde iskani članek • ugotavlja značilnosti posameznih periodičnih publikacij	• periodične publikacije: časopis, časnik, revija, zbornik, letopis, koledar, almanah • dnevnik, tednik, štirnajstdnevnik, mesečnik • tiskane publikacije, elektronske publikacije • kazalo, članek	Učenec: • prepozna in loči različne vrste periodičnih publikacij • zna locirati periodične publikacije • loči periodične publikacije glede na gostoto izhajanja • zna navesti razlike med klasično in elektronsko obliko periodičnih publikacij • loči lokalne, nacionalne in mednarodne periodične publikacije • zna poiskati določen članek v posamezni številki periodičnih publikacij • zna razpravljati o posebnih značilnostih posameznih periodičnih publikacij

3.3 Zbirke podatkov

Operativni cilji	Pojmi	Standardi znanja
Učenec: • spozna, kaj je zbirka podatkov • seznanen se z zbirkami podatkov na različnih medijih • spozna on-line dostop do zbirk podatkov • spozna zbirke podatkov na lokalnem, državnem in mednarodnem nivoju • spoznava bibliografske in nebibliografske zbirke podatkov • uči se oblikovati preproste in navzkrižne iskalne zahteve	• zbirka podatkov • klasična zbirka podatkov, elektronska zbirka podatkov • zbirka podatkov šolske knjižnice, COBIB, internet • bibliografska in nebibliografska zbirka podatkov • iskalna zahteva	Učenec: • pozna različne zbirke podatkov • zna uporabljati zbirke podatkov na različnih medijih • zna uporabljati on-line dostop do zbirk podatkov • loči zbirke podatkov na različnih ravneh – domači, mednarodni • pozna možnost pridobivanja informacij iz bibliografskih in nebibliografskih zbirk podatkov • zna postaviti iskalno zahtevo

3.4 Lokacije informacij

Operativni cilji	Pojmi	Standardi znanja
Učenec: • spozna razliko med podatkom in informacijo • seznanjen se z možnostjo tekočega informiranja o publikacijah in novostih • ob gradivu spozna različne lokacije informacij v knjižnicah in drugih specializiranih informacijskih službah • ob obiskih institucij se uči orientacije v posameznih institucijah • uči se locirati točno določeno informacijo • navaja se na uporabo poiskane informacije • ob različnih primerih se uči hranjenja informacij za kasnejšo uporabo	• podatek, informacija • šolska knjižnica, splošne, specialne, visokošolske knjižnice, nacionalna, arhivi, muzeji, galerije, inštituti ... • lokacija informacij • hranjenje informacij	Učenec: • loči podatek od informacije • pozna možnosti tekočega informiranja o publikacijah in novostih • loči posamezne institucije kot lokacije informacij • zna se orientirati v posameznih institucijah • zna poiskati informacije na različnih lokacijah • razume in zna uporabiti točno določeno informacijo v dani situaciji • zna shraniti informacije za poznejšo uporabo

3.5. Bibliografije

Operativni cilji	Pojmi	Standardi znanja
Učenec: • spoznava različne vrste bibliografij • spoznava bibliografije kot vire, ki ponujajo odgovore na vprašanja, ali obstaja določena publikacija, publikacija na določeno temo, leto izida publikacije, sinonimi avtorjev • spoznava različne vrste bibliografij glede na medij • spoznava ureditev bibliografij in se uči uporabljati klasične ter elektronske bibliografije • s pomočjo bibliografije išče odgovore na določena vprašanja • uči se sestaviti preprosto bibliografijo	• bibliografija • nacionalna, tematska, avtorska, založniška, bibliografija bibliografij • klasične in elektronske bibliografije	Učenec: • ve, kaj je bibliografija • ve, da bibliografije odgovarjajo na vprašanja, ali obstaja določena informacija, publikacija na določeno temo, leto izida publikacije, sinonimi avtorjev • loči bibliografije glede na medij • zna uporabljati bibliografije na različnih medijih • samostojno izdela preprosto bibliografijo

3.6 Informacijski viri pri projektne in raziskovalnem delu

Operativni cilji	Pojmi	Standardi znanja
Učenec: • poglobljeno spozna različne informacijske vire kot vire informacij za reševanje problemov • spoznava in razlikuje primarne in sekundarne informacijske vire na različnih medijih • uči se prepoznavati relevantne informacije • nauči se izpisovati pomembne podatke in pisati opombe • uči se povzemanje informacije iz kateregakoli informacijskega vira • uporablja informacijske vire pri projektne in raziskovalnem delu • upošteva avtorske pravice, da omogoči zanesljivost in vrednost raziskave • uči se kritično vrednotiti informacije • sproti si oblikuje stalno potrebo po novem znanju	• informacijski viri • monografije in periodične publikacije, katalogi, bibliografije • relevantna informacija • opomba • avtorske pravice • kritično mišljenje, vrednotenje	Učenec: • loči različne informacijske vire za reševanje problemov • loči primarne od sekundarnih informacijskih virov • prepozna relevantne informacije • zna izpisati podatke in napisati opombe • zna povzeti informacije iz kateregakoli informacijskega vira • zna izbrati in se samostojno odločiti, katere informacijske vire bo uporabljal in kako jih bo uporabljal • ve, da mora pri izdelavi projektne ali raziskovalne naloge upoštevati avtorske pravice • zna kritično vrednotiti informacije • razume pomembnost raziskovalnega dela

4 SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Knjižničar na začetku šolskega leta sestavi delovni načrt za izbirni predmet informacijsko opismenjevanje, v katerega vključi tiste vsebinske sklope, ki jih bo v danih pogojih, glede na sposobnosti in znanja učencev ter glede na okolje, lahko izvedel. Ta izbirni predmet se lahko izvaja v knjižnici, računalniški učilnici, specializiranih informacijskih in bibliotekarskih inštitucijah, muzejih, arhivih in drugih specializiranih servisih.

Velikost skupin je lahko različna. Določeni vsebinski sklopi se izvajajo s celimi razredi (npr. informacijski viri pri projektne in raziskovalnem delu ...), za druge priporočamo manjše skupine (npr. zbirke podatkov ...).

Pri izbirnem predmetu informacijsko opismenjevanje naj:

- se poglobi, razširi in nadgradi znanje, ki ga je učenec usvojil pri knjižničnih informacijskih znanjih;
- se trdneje poveže teorija s prakso;
- pouk poteka čim manj faktografsko in čim bolj samostojno;
- bo v ospredju izkustveno učenje, ki naj vključuje čim več različnih oblik in metod dela:
  - pogovori o knjigah, knjižničnih zbirkah,
  - tematske razstave gradiva,
  - obisk knjižnice s specializiranim časopisnim oddelkom,
  - obiski drugih knjižnic: splošne, specialne, nacionalne knjižnice,
  - obisk specializiranega centra z zbirkami podatkov,
  - delo z bibliografijami,
  - obisk specializiranega bibliografskega centra,
  - obisk drugih inštitucij – arhiva, muzeja, galerije, inštituta, akademije;
- se knjižničar pri izbiri učne snovi osredotoči na domače okolje in postopoma na širše okolje;
- se posebna pozornost posveti etičnim (odgovoren in pozitiven odnos do gradiva) in vzgojnemu vidikom (varovanje gradiva);
- učenec ne izkazuje svojega znanja le verbalno, ampak zlasti z različno samostojno narejenimi izdelki, npr. poročila, risbe, plakati, miselni vzorci, seminarske naloge, raziskovalne naloge, bibliografije.

5 KATALOG ZNANJA

TEMELJNI STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- zna opisati pomen knjižnic in knjižničnih zbirk;
- navede nekaj najpomembnejših knjižnic v Sloveniji;
- razume razvrstitev knjižničnega gradiva v knjižnici;
- zna samostojno poiskati gradivo na določeno temo;

- prepozna in loči različne vrste periodičnih publikacij;
- zna locirati periodične publikacije;
- loči periodične publikacije glede na gostoto izhajanja;
- zna navesti razlike med klasično in elektronsko obliko periodičnih publikacij;
- loči lokalne, nacionalne in mednarodne periodične publikacije;
- zna poiskati določen članek v posamezni številki periodičnih publikacij;
- zna se pogovarjati o posebnih značilnostih posameznih periodičnih publikacij;

- pozna različne zbirke podatkov;
- zna uporabljati zbirke podatkov na različnih medijih;
- zna uporabljati on-line dostop do zbirk podatkov;
- loči zbirke podatkov na različnih nivojih – domači, mednarodni;
- pozna možnost pridobivanja informacij iz bibliografskih in nebibliografskih zbirk podatkov;
- zna postaviti iskalno zahtevo;

- loči podatek od informacije;
- pozna možnosti tekočega informiranja o publikacijah in novostih;
- loči posamezne inštitucije kot lokacije informacij;
- zna se orientirati v posameznih institucijah;
- zna poiskati informacije na različnih lokacijah;
- razume in zna uporabiti točno določeno informacijo v dani situaciji;
- zna shraniti informacije za kasnejšo uporabo;

- ve, kaj je bibliografija;
- ve, da bibliografije odgovarjajo na vprašanja, ali obstaja določena informacija, publikacija na določeno temo, leto izida publikacije, sinonimi avtorjev;

- loči bibliografije glede na medij;
  - zna uporabljati bibliografije na različnih medijih;
  - samostojno izdelava preprosto bibliografijo;
-
- loči različne informacijske vire za reševanje problemov;
  - loči primarne od sekundarnih informacijskih virov;
  - prepozna relevantne informacije;
  - zna izpisati podatke in napisati opombe;
  - zna povzemati informacije iz kateregakoli informacijskega vira;
  - zna izbrati in se samostojno odločiti, katere informacijske vire bo uporabljal in kako jih bo uporabljal;
  - ve, da mora pri izdelavi projektne ali raziskovalne naloge upoštevati avtorske pravice;
  - zna kritično vrednotiti informacije;
  - razume pomembnost raziskovalnega dela.

